

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: 1. Del : 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "1. Del : 1812-42", i Heiberg, Johanne Luise: *1. Del : 1812-42*, udg. af AAGE FRIIS ; ELISABETH HUDE ; ROBERT NEIENDAM ; JUST RAHBEK , 1944, s. 242. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-heibfr05val-shoot-idm139983403176464.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: 1. Del : 1812-42

"DE NYGIFTE", "MULATTEN", "DOROTHEA OG GOMEZ ARIAS".

De to Maaneder, hvori Theatret var standset, vare vi henviste til Familielivet. Vore Venner kom nu oftere til os, da alle Aftener vare mine, og vi glædede os ret ved deres hyppigere Besøg. En Aften, da vor kjære Ven Andræ sad hos os i Brogaden, overraskede Heiberg os med at spørge, om 243 vi havde Lyst, da vilde han læse et nyt større Digt for os, som han just i disse Dage var bleven færdig med. Med Glæde og Forventning leirede vi os om det runde Bord i Dagligstuen, vi Damer med vort Haandarbeide; og han læste nu "De Nygifte" for os. Enhver maa kunne fatte min Glæde over at høre dette yndige Digt, sammensat halvt af Sandhed og halvt af Digtning; thi at det var en Gjenklang af vor egen Reise som Nygifte, maa vel enhver Læser, der har fulgt mig i mit Livs Optegnelser og som har læst Digtet, kunne se. Rørt omfavnede jeg ham, da vi vare blevne ene hin Aften, for denne Gave, der foruden de nævnte Erindringer tillige kommer ind paa de dybsindige Anelser om en Sjølevandring, som dengang saa ofte sysselsatte Heiberg, medens de endnu kun laa dunkelt i min Phantasi. Det er en besynderlig henrivende Følelse, hvormed man i Digtningen igjen oplever det Oplevede. Det staar der samlet, koncentreret, lutret ved Poesiens fortryllende Skjær. Man glædes ved, at noget Virkeligt kan have givet Anledning til at optages i det Idealees Kreds, man lever en saadan Periode om igjen, renere og skjønnere. Jeg sagde til Heiberg: "Bliver jeg nogensinde vred paa Dig, ifald Du gjør mig imod, saa vil jeg herefter læse "De Nygifte", og da veed jeg, at min Vrede strax vil være forbi." Først i 1841 kom "De Nygifte" i Trykken, idet Heiberg udgav sit Bind "Nye Digte", der foruden "De Nygifte" indeholdt "Gudstjeneste", "En Sjæl efter Døden" og "Protestantismen i Naturen", et Bind Digte, der nødvendigt maatte gjøre og ogsaa gjorde stor Opsigt.

Saaledes nøde vi ret disse to Maaneder i vort Hjem med vore Venner. Martensen besøgte os ofte om Aftenen, og Samtalen mellem ham og Heiberg dreiede sig varmt og livligt om den Hegelske Philosophi, som vi to Damer jo havde ondt for at følge. Et og Andet slog dog ned i vort Sind og gjorde os urolige. Naar Martensen da forlod os, stormede vi ind paa Heiberg med Spørgsmaal. Især kom hans Moder i Lidenskab over, hvad hun opfangede af denne Lære, saa at hun ideligt vendte tilbage fra sit Sovekammer for at fremføre sine Indsigelser. En Aften er mig uforglemmelig. Begge Herrerne havde omtalt Hegels Anskuelse om, at Individernes Udødelighed bestod i at gaa op i det hele store Verdensalt. Dette bragte Heibergs Moder aldeles ud af sig selv. Atter og atter kom hun ind, i dybere og dybere Negligé, idet hun angreb Læren. Paa disse Angreb svarede Heiberg ikke andet end: "Gaa i din Seng, Klokkeren er mange." - "Smelte sammen!" udraabte hun, "tror du, jeg vil smelte sammen med alle de mange ækle Draaber?" - "Gaa i din Seng!"

Da nu de to Sørgemaaneder vare tilende, hvori Theatret havde været lukket, aabnedes det igjen med H. C. Andersens Stykke "Mulatten". Stykket blev modtaget af Publikum med udelte Bifald, og de mange indlagte Digte fik stormende Applaus; man var rørt og tiljubede Forfatteren Bifald ved Stykkets Slutning, og det gik atter og atter over Scenen. Det gjaldt altsaa at tage sit Parti og finde sig i, hvad der ikke kunde være anderledes. Ærgre mig over denne Begeistring hos Publikum gjorde jeg imidlertid ingenlunde, jeg tog det fra den comiske Side og lo indvendigt over dette Bifald, selv naar det blev mig til Del. De øvrige Medspillende i Stykket delte ikke min Mening om dette Arbeide, jeg beholdt altsaa min Latters Grund for mig selv; thi jeg har altid fundet det urigtigt at gjøre de Medspillende kjede af deres Roller; naar nu de vare saa lykkelige at finde Behag i det, de skulde fremstille, vilde det jo være Synd at berøve dem denne Nydelse. Men jo mere de med Rørelse og Alvor fordybede sig i deres Roller, jo lystigere saae det ud i mit Indre, og desmere parodisk blev det for mig. Min Lystighed kunde jeg derfor ikke tilbageholde, men vel Motivet dertil. Denne min Overgivenhed bag Coulissen smittede dog de Andre, og jeg tror aldrig, at der har været større Munterhed paa Theatret end under Opførelsen af det rørende Skuespil "Mulatten". Fru Nielsen, der udførte Creolerindens Rolle, bad formeligt for sig, idet hun sagde til mig: "Ak! kjære Hanne, faa mig ikke til at le!" hvilket ofte kun et Blik, en Mine inde paa Scenen var tilstrækkelig til at bevirke, fordi dette pegede hen paa Spøgen bag Coulissen - og det er utroligt, hvor lattermild man kan være, netop naar Latteren er forbudt. Men havde jeg ikke maattet give min Lystighed Luft i Spøg og Skjemt, da var jeg kommen i en sand Fortvivlelse over al den høitravende Passiar, jeg havde at fremsige - og saa tror jeg dog, at Forfatteren var bedre tjent med min indre Lystighed, thi denne holdt mig oppe og i Aande, det Modsatte vilde have trykket og kuet mig, saa jeg var bleven mat og flau. Nu fandt Tilskuerne, at jeg spillede godt, og man roste mig i denne Rolle, men ofte kunde jeg rigtignok have været fristet til et dybt Suk, naar En eller Anden i Publikum takkede mig for min Udførelse, idet det tilføjede: "Denne Rolle interesserer Dem vist overordentligt, man mærker under Spillet, hvor grebet De er af disse deilige lyriske Digte". Ak, det er Skuespillerens bitreste Sorg, at hvad han glæder sig ved at fremstille, hvad der henriver ham, kjeder ofte det store Publikum, og hvad han kjedes ved, henriver det. Anderledes er det ikke, og anderledes bliver det aldrig. Undertiden kunne begge mødes i den samme Kjærlighed, og det er da disse Glanspunkter, hvoraf man lever, og hvoraf man suger sin Næring for de goldere Tider, i hvilke man haaber paa Gjntagelsen af de gode. Der er jo forresten adskilligt godt og smukt i "Mulatten", og Fortællingen, hvoraf den er taget, bærer unegteligt en menneskelig Interesse i sig, som vel ogsaa var det,

der greb Tilskuerne. Ogsaa har jo den begavede Digter lagt en Del af sin rige Phantasi i Stykket; men det Hele mangler Simplicitet, og man har en Følelse af at være paa en declamatorisk 245 Aftenunderholdning. Det mangler dramatisk Fremgang og Sandhed. Jeg havde nu strax ovenpaa "Mulatten" den Glæde at indstudere en Rolle, der i høi Grad interesserede mig. Det var i Galderens Drama "Dorothea og Gomez Arias", bearbejdet og indrettet for den danske Scene af Frøken S. Beyer, efter Heibergs Forslag og nærmere Anvisning. Der er vist neppe nogen Tvivl om, at Andersen under Digtningen af sin Mulat og senere sin Maurerpige har havt Calderon for Øie. De ere lyriske Dramer ligesom hine og have paa mange Steder den samme Form i Versification, navnlig i de bekjendte korte Vers, hentede fra den spanske Romance, som ogsaa Calderon har benyttet i alle sine Dramer. Det lyriske er hos denne Digter det Dominerende; men hans lyriske Eiendommelighed bestaar i en fast koncentreret Form, i noget brilliant Sculpturagtigt - hans lyriske Billeder, indklædte i denne Form, ligne de glimrende Stjerner en Vinternat, og have som disse, om man vil, det kolde Ophøiede, det, som hæver En fra Jordens Dunstkreds til det Ideale, det Rene, det, der er udenfor den prosaiske Virkelighed - medens alle hans Efterabere kun have formaaet at gjengive Verseformen kun som Form, uden tillige at gribe de Toner, hvortil denne eiendommelige Form passer, uden at kunne gjengive denne krystalliserede Renhed, denne Dybde i Tankerne, der udtale sig med en saa mandig Bestemthed, at man gennem denne Lyrik har en Fornemmelse af at indaande den lette Bjergluft, hvorved Brystet styrkes og udvides, saa at Aandedraget bliver lettere og friere. Naar man udtaler denne Calderonske Lyrik i en nogenlunde god Oversættelse, da har man en Følelse, som om Ens Organ med Et var bleven kraftigere, fyldigere, og man formaar at frembringe Toner som man ellers forgjæves prøver paa at fremlukke. Benytte nu andre Digttere den Calderonske Form, disse korte, staccaterede Vers til at udtale moderne, sentimentale, bløde, ofte overspændte Tanker, da blive de næsten umulige at fremsige, og en Monotoni, der nærmer sig Affectation, er uundgaaelig. Hertil kommer endnu, at Calderon benytter sine lyriske Udbrud, hvor Dictionen ligesom hæver sig til en musikalsk Høide - da først udbryder han i disse rhetoriske Repliker, der staa her i Dramaet ligesom Arierne i Operaen. Skuespilleren bæres saaledes lidt efter lidt imod disse Høidepunkter, og dette letter overordentlig Fremsigelsen; den kommer derved naturlig og næsten som en Nødvendighed. Denne Berettigelse af de lyriske Udbrud synes hans Efterabere ikke i fjerneste Maade at have faaet Øje paa. De kaste deres lyriske Udbrud hulter til bulter imellem hinanden uden indre Nødvendighed eller Berettigelse for Digtets Fremadskriden; de staa isolerede, og Fremsigeren maa hver Gang gjøre et forceret Spring for at naa op til den Toneart, Digteren kræver; dette bliver og maa blive trættende og anstrengende baade for Skuespilleren og Tilhørerne.

Det er, som sagt, en af de smerteligste Kunstnersorger, naar et sandt, 246 ophøiet Digterværk modtages af Publikum med Kulde, naar man føler, at Tilskuerne mangle alle Forudbetingelser til at nyde dette, al historisk Kundskab til at glæde sig over, hvad der bydes, al Respect for et Digternavn, der af alle Indviede sættes høit og vurderes som noget Enestaaende; men denne Sorg gaar næsten over til Fortvivlelse, naar der i et Kunstnersamfund, hvortil man selv hører, hersker den samme Uvidenhed, den samme Børnerthed, naar man ogsaa her er blind og døv og ikke har den første Betingelse for at være Kunstner, nemlig: at kunne opfatte et Kunstværk i sin Helhed, sin Eiendommelighed. Kunstnerne burde dog staa over Gjennemsnittet af Publikum; men desværre staa de for det meste paa samme Punkt som dette og undertiden endog under det. Naar man ofte har hørt en berømt Digtters Navn, men paa Grund af Sproget ikke har kunnet lære denne Digter at kjende, hvor naturligt vilde det da ikke være for et Kunstnersamfund at glæde sig over, at der her tilbød sig en Leilighed til at gjøre sig bekjendt med det, man saa ofte har hørt omtale, men intet kjender til. Man reiser jo ofte mange Mil for at se et Maleri af en berømt Mester, og enten dette tiltaler os eller ikke, da vilde man dog ikke undvære at have set det. Skulde det Samme ikke gjælde om en berømt Digter? Om endogsaa der ikke var andet Udbytte, end at det var interessant - skulde det ei indvirke paa et Publikum, og især paa et Kunstnersamfund? Ikke desmindre modtog begge denne Leilighed til at lære Digteren at kjende med Ligegyldighed og Kulde, ja med Modstand. Man maalte dette et Par hundrede Aar gamle Digterværk paa den moderne litteraire Alen og kunde saaledes ikke faa Maalet ud. Medens alle vare bleve rørte over den efterabende Calderónske Lyrik i "Mulatten", forbleve de kolde lige overfor den originale. De foretrak "Imitation du diamant" for de ægte Ædelstene. Under Indstuderingen af dette Digterværk havde jeg derfor mangan en Smerte, mangan en Kamp at udstaa med mine Kunstfæller. Selv Fru Nielsen sagde: "Det er modbydeligt at se en Kvinde elske saaledes og ikke bevare sin kvindelige Stolthed." Som om en lidenskabelig Kjærlighed hos Kvinden kunde forenes med Stolthed. Nei, heri bestaar just denne Lidenskabs Styrke hos Kvinden, at hun formaar at give Alt hen, Alt, og at selv dette forekommer hende for lidt. Jeg tænkte i mit stille Sind ved denne Bemærkning af Fru Nielsen: "Har hun ikke selv - og det i en ældre Alder - været betagen af en lignende Lidenskab og gaaet i de samme Illusioner som den unge, uerfarne, lidenskabeligt elskende Dorothea?" Calderóns Dorothea elsker saaledes, at hun formaar at opgive alle Hensyn, Stolthed, barnlig Lydighed, Rigdom og Anseelse, Alt, kun ikke sin Kjærlighed. Det er *forfærdeligt*, at Dæmonerne formaa at gribe en ung, sædelig, uskyldig Natur saaledes, som Digteren her fremstiller hende, men det er *sandt*. Det er sandt, at et saadant elskende Hjerte kan mishandles 247 paa det Forfærdeligste og dog ikke formaar at opgive sin Kjærlighed. Det er desuden et psykologisk Træk hos den ædle faldne Kvinde, at medens Manden, ved at faa sin Lidenskab tilfredstillet, ofte kølnes og bliver troløs, bindes Kvinden fra dette Øieblik af uopløseligt fast til ham; thi denne Fastholden er nu det Eneste, hvorved hun kan hæve sig i sine egne Øine. Dette har Calderon vidst, og derfor har han vovet i sit skønne Drama at skildre et saadant kvindeligt Hjerte og benyttet de Erfaringer, som Livet giver et agtpaagivent Øie. Og er det ikke netop Livet, Sjælens Forvildelser, Lidenskabernes Kampe, vi ønske at gjenfinde, klaret for os

igjennem Digterens Frembringelser? Er det ikke netop ved at se et saadant Billede, at vore egne Tanker skulle klares for os, for at vi kunne komme til Bevidsthed om dette Forfærdelige og vogte os. Men Sagen er, at Menneskene, i Livet som i Kunsten, ikke have Mod til at se Sandheden i Øinene; de kalde Sandheden styg og Løgnen skøn. "Dorothea og Gomez Arias" mødtes, som sagt, med Uvillie af Theaterpersonalet, der aldrig kan lære, at selv for dem er endnu meget at lære, at tilegne sig ved Studium, og ved med Beskedenhed at suspendere sin øieblikkelige, ofte af tilfældige Luner ophidsede Dom. Heiberg havde ladet Stykkets Slutning noget forandre for at skaffe det en lettere Indgang hos Publikum. Hvorledes dette er gjort, og om det er godt gjort, derom kan enhver Kjender af Calderón, som dette maatte interessere, overbevise sig ved at læse Stykket i sin danske Form. I den sidste Scene, hvor Kongen træder ind for at fælde den endelige Dom over Gomez's Forbrydelse, var det af Vigtighed, at der her traadte en Personlighed frem, som paa en Gang kunde repræsentere Kongen og give det kongelige Ord Vægt, og han bestemte Rollen for Nielsen. Heri saae nu denne Skuespiller en personlig Fornærmelse, idet man vovede at byde ham en Rolle paa faa Blades Størrelse. Han gav den derfor tilbage og erklærede, at han paa ingen Maade vilde spille den. Directionen, der med Rette fandt hans Vægring, støttet paa Rollens ringe Størrelse, for ugrundet, gav ham Ordre til at skulle udføre Kongens lille, men vigtige Rolle; - og han udførte den - men hvorledes? Her er atter et Exempel paa denne fortvivlede Kortsynethed hos Kunstnerne - som om en Rolle paa mange Pagina ikke kan være ubetydelig, og en paa faa Blade af største Vigtighed for det Hele! Under al den Modstand, Vrede og Spektakel blev det min Lod at indstudere Dorotheas vanskelige, men for mig interessante Rolle. Stykket blev i det Hele taget spillet uden Aand og Genialitet. Skuespillerne formaaede ikke at sætte sig ind i den romantiske, af sydlig Glød gennemstrømmede, for dem nye Digtart. Den krævede en Opfattelsessevne, som de ikke besad; og de vidste ikke og vilde ikke vide, at de trængte til Veiledning, ifald de med Held skulde kunne løse deres Opgaver. Under disse Omstændigheder var det ikke at undres over, at en Del modtog 248 Stykket med Kulde, en anden Del, for hvem Digteren ikke var fremmed, med Enthousiasme. Man talte om, at det ved den anden Opførelse vilde blive modtaget med Mishagsytringer, hvilke dog udebleve. Jeg havde imidlertid foruden min Nydelse af at fremstille det yndige Billede af Dorothea tillige megen Opmuntring af mangen en Tilskuere, som med Rette kunde henregnes til de mest dannede. Min Fremstilling af Dorothea stod uforglemmelig i deres Erindring, mange Aar efter at Stykket var opført. En Del af disse Venner ere nu døde, andre, Gud være lovet! endnu i Live.

Blandt de taknemmelige, nu afdøde Tilskuere var min i 30 Aar hengivne Ven, Etatsraad Molbech, der paa hint Tidspunkt endnu var en af Directeurerne ved det kongelige Theater og en Omgangsven af vor huslige Kreds. Denne originale Personlighed bevarede til sin Død en Livlighed, en Arbeidsomhed, om hvis Lige man skal søge. Mange Breve fra ham er jeg i Besiddelse af, der alle ere skrevne med en Friskhed, en Ungdommelighed, der vedligeholdte sig til hans sidste Dage. Et Brev, som jeg modtog fra ham Dagen efter den første Forestilling af "Dorothea og Gomez Arias" vil jeg her lade medfølge:

K: Bibl: 7. Marts 1840.

Uvis paa, om jeg ikke af uopsættelige Arbejder hindres fra at have den Fornøjelse at se Dem idag, som fra i Morges Kl. 7, da jeg vaagnede med Tanken paa Dorotea, har været mit Forsæt, vil jeg dog ikke negte mig den Glæde, med to Ord at sige Dem - eller rettere, ikke at sige Dem, thi hvorledes siger man sligt, naar man kun er en fattig Prosaist? - hvorledes De har begejstret mig (et ringere Udtryk kan jeg ikke bruge) ved Deres Dorotea. Det er Skade, at man for tidt misbruger Ordene. *Konst* og *Konstværk* om dramatiske Præstationer paa Scenen. Men jeg vil ikke bekymre mig derom; jeg vil sige: Her er engang et fuldstændigt Beviis paa, at en udført Rolle kan være et sandt, et virkeligt Kunstværk. Dette var ikke blot et Skuespil, en Rolle, en Actrice, eller Fru Heiberg i Person - dette var den levende, den elskende, den lidende, den til Døden krænkede, den sønderknuste Dorotea. Det var mindre i *Aftes*, at Indtrykket af Deres Spil, i hvor stærkt det endog var, udøvede sin Magt over mig - end det er idag, at jeg har følt en Eftervirkning deraf, hvis Styrke forundrer mig selv. Jeg seer, jeg hører Dorotea, hvor jeg gaar og kommer, og jeg kan med nogen Grund sige, at jeg ikke vel "taaler hendes Nærhed"; thi hun har allerede adskillige Gange forstyrret mine Concepter, der skulde være samlede til ganske andre Beskiæftigelser, end at tænke paa den ædle skønne Skabning af Deres Konst. - Hvad man endog i øvrigt, med eller uden Grund, kan og vil sige om Calderons Stykke: saa er det mig og vil blive mig ubegribeligt, hvis et Publicum, 249 som dog ikke mangler Opfatning for Deres Konstfuldkommenhed eller negter Dem Erkiendelsen deraf, ikke ved *een saadan Rolle* skulde henvises til at glemme, hvad det ellers maatte finde at dadle ved Stykket. Det er sørgeligt, om en saadan Præstation af vort Theater ikke skulde gaae igjennem uden en raa Opposition, hvis skærende Contrast til de sidste Sceners tragiske Virkning maatte blive saa meget mere følelig. Men i al Fald er en alvorlig Kamp bedre, end Lunkenhed og mat Hendøen. - Jeg ønsker for Øieblikket intet mere, end at De taaleligt maa have forvundet den høist anstrengende Aften; og haaber snart at overbevises derom. - Imidlertid er jeg med Beundring og Hengivenhed
Deres ærbødige
C. Molbech .

Ved at tale et Par Ord i Formidd: med Jomfru Beyer, erfarede jeg, at hun havde seet Dem i *Aftes*, og at De havde berettet hende Instr. Nielsens Yttringer efter Stykkets Slutning om Deres Rolle. Jeg mener virkelig, at Alt hvad jeg kunde sige Dem, er meget svagt imod en saadan Yttring af *ham* .

Molbech havde ofte ytret det ønske, at han og jeg skulde begynde paa en stadig Correspondance. "Jeg har hele mit Liv ønsket," gjorde han mig den Ære at sige, "at staa i Brevvexling med en Dame, og jeg veed Ingen, jeg hellere vilde slutte dette Forbund med, end med Fru Heiberg." Til hans Sorg afslog jeg dette, hvor ofte han end bragte denne Sag paa Bane. Disse Correspondancer mellem Mand og Kvinde, der leve i den samme By, kunde jeg ikke indlade mig paa, uagtet manganen af saadanne Correspondancer har været af Interesse for kommende Slægter; men bortset fra, at jeg vist ikke var i Besiddelse af dette Talent, saa forekom det mig at være en grov Affectation og tilmed en ubeskeden Pretention saaledes at sætte sig ned for at skrive aandrige Breve om lærde og curieuse Materier. Jeg vilde aldrig kunne faa Dristighed til at bebyrde en Mand, selv om han i et ubesindigt Øieblik havde anmodet mig herom, med at besvare disse mine Reflexioner om Kunst, Litteratur, Religion og øjeblikkelige Interesser i Dagens Begivenheder. Slige kolde Tankeexperimenter passe ikke for Kvinden; i Conversationen med aandrige Mennesker har man jo tilstrækkelig Leilighed til at udtale sig og faa Svar, uden at enhver Tanke saaledes skal hugges fast med Sort paa Hvidt. Correspondancer mellem Mand og Kvinde kunde kun have sin Berettigelse, syntes mig, naar der er et Kjærlighedsforhold tilstede, thi da er det Følelsen og ikke Forstanden, der taler; og i denne Art Correspondance ere vi Mestere fremfor Mændene, hvilket enhver Brevlitteratur mellem Elskende, som har naaet Offentligheden, beviser paa den kraftigste 250 Maade. Da der nu ikke kunde være Tale om en Brevvexling af denne Natur imellem min gamle Ven og mig, afslog jeg hans idelige Opfordringer til mig, som han altid fremførte i den ham egne hjertelige og galante Tone. Medens de Fleste i ham kun saae en gammel, vranten Kritiker, vidste de, der omgikkes ham fortroligere, at kun Faa vare i Besiddelse af den Ridderlighed og det fine Galanteri mod Damer som Molbech. Hans forunderlige, markerede Ydre havde for Mange noget formeligt Afskrækkende, og det Vrante i hans Væsen skaffede ham ofte Uvenner. Hans skjønneste Egenskab var Trofasthed i Venskab i Liv og Død. Han døde midt i sin travle, rastløse Virksomhed (1857), efter at han kort iforveien, sig selv tro, offentligt med Varme havde forsvaret en nylig afdød Ven, som den hensynsløse Presse havde angrebet paa en raa og udelicat Maade. Hans Venskab for Heiberg og mig blev uforandret vedligeholdt i Troskab og Hengivenhed.

Mod Slutningen af denne Theatersaison havde H. C. Andersen, opmuntret af det Bifald, som hans "Mulatten" havde glædet sig ved, atter skrevet et større Skuespil, "Maurerpigen" kaldet, der aldeles var beregnet paa mig arme Menneske. Jeg led endnu under Trykket af "Mulatten" og tænkte med Skræk paa, at jeg atter skulde paatage mig Arbeidet med et lignende Stykke, der endog stod dybt under "Mulatten" og aldrig vilde kunne gjøre nogen Virkning fra Scenen, hvorledes det end blev spillet; thi Sujettet, som havde holdt "Mulatten", var her forvirret og uden Interesse. Dette var ikke alene min, men Alles Dom. Hovedrollen, som skulde være mig tildelt, var overordentlig stor og anstrengende, og det var mig umuligt at føle mindste Sympathi for denne Opgave. Da Andersen nu en Dag kom til mig for at tale herom, sagde jeg ham dette uforbeholdent, ikke "ublidt", som han har skrevet i sit Levnet; thi jeg var selv forlegen og ulykkelig over at skulle give ham et Afslag. Jeg motiverede dette Afslag, som jeg tror, med Fornuftgrunde, der ikke vare at forkaste, og forestillede ham min sygelige Tilstand, og at denne anstrengende Rolle vilde tage mine sidste Kræfter, og det til ingen Nytte - thi herom følte jeg mig overbevist. Som et Barn, et heftigt, uartig Barn, modtog han mit Afslag og mine Grunde. Den Godmodighed, hvormed jeg hidtil havde spillet Alt, hvori man trængte til mig, og for hvilken jeg nu haardt maatte bøde ved den Svækkelse, der havde indfundet sig, gjorde, at dette Afslag kom Andersen uventet. Man maatte være inde i, til hvilken Grad jeg i de 14 Aar, hvori jeg indtil da havde spillet, var bleven misbrugt af næsten enhver Forfatter og Oversætter, der byggede paa mine Kræfter og paa den Gunst, jeg stod i hos Publikum, for at skaffe deres ephemere Arbejder Indgang; man maatte, som sagt, være inde i alt dette for at bedømme, om det ikke var paa Tide, ja desværre næsten for sildigt, at min Taalmodighed hertil var borte, og det var Pligt for mig ikke at finde 251 mig i, at dette Uvæsen fortsattes, som var Kunsten og mig uværdigt. Mine Venner havde i længere Tid bebreidet mig min Føielighed og min Stormen løs paa min Helbred, uden at jeg havde haft Mod eller Kraft til at følge deres Raad. Nu tvang min Halssygdom mig til at holde Maade med disse og mere forøgede Anstrengelser. Jeg sagde til Andersen, at han vidste jo, jeg var syg; at hans Stykke rimeligvis ikke kunde komme paa Scenen før i de sidste Maaneder af Saisonen, altsaa netop i den varme Tid, og at det da vilde være mig umuligt at paatage mig, hvad han ønskede. Nu udrød han den ene Gang efter den anden: "Det er stygt af Dem! Det er meget stygt af Dem!" Da jeg bad ham forklare, hvad han mente med disse Udbrud, sagde han endelig, at han godt forstod, det var Heiberg, der, skinsyg paa hans Ære som Digter, havde formaaet mig til at negte ham min Bistand. I høieste Grad blev jeg forundret og forbauset over en saadan Tro hos den, der kort iforveien havde skrevet et Brev til Heiberg, fuldt af Kjærlighed og Ærbødighed, hvori han tilbyder ham sit Venskab og udtaler sin Beundring netop for hans Character; og at høre en saadan Ytring af den, som flere Gange havde skrevet til mig i Vers og Prosa og altid udtalt sin Beundring netop for min personlige Character, dette oprørte og bedrøvede mig dybt; og jeg begreb ikke, hvordan en krænket Forfatterforfængelighed kunde bringe ham til ved første Anledning at sla en Streg over mange Aars Anskuelse af os begge og udtale en saa lav Beskyldning mod to Mennesker, som jeg med Sandhed kan sige aldrig i fjerneste Maade havde givet ham Grund til slige Tanker. Jeg tilstaar, at den, der een Gang havde fremført en saadan Beskyldning mod Heiberg og mod mig, han havde for bestandigt forspildt min Tiltro. Dette sagde jeg ham og opfordrede ham med al den Ro, som under saadanne Sammenstød aldrig forlod mig, til at udtale frit, hvorpaa han grundede en saadan Mistanke, der kom mig lige saa uventet, som den var krænkende. Herpaa kunde han Intet svare. Jeg spurgte ham, om det virkelig var ham aldeles umuligt at sætte sig ind i Rollens Beskaffenhed; og ved at tænke sig denne i Forening med min Helbredstilstand, syntes mig, det maatte være

ham indlysende, at dette ene og alene havde bestemt mig, uden al privat personlig Uvillie mod Stykkets Forfatter; og om han ikke syntes, det var Synd, jeg skulde øde mine faa Kræfter paa et saa angribende Arbeide, som jeg selv og alle Andre vare enige om, vilde være forgjæves? Jeg havde virkelig Medlidenhed med hans Fortvivlelse, skjøndt jeg tilstaar, at jeg fandt den under hans Værdighed. Jeg gjorde mig tilsidst al Umage for at tale ham tilrette og i Ro - Intet hjælp; han foer bort som en Fortvivlet, der ikke vidste, hvad han sagde eller gjorde. Stykket blev spillet uden mig og faldt totalt igjennem - en Skjæbne, han kastede paa mine Skuldre - thi hvo overbeviser en selvkjærlig Forfatter om, at hans Arbeide 252 er mislykket fra Fødselen af? At hans umotiverede Beskyldning mod Heiberg oprørte mig saa stærkt, var saare naturligt, naar man vil tro mig: at var nogen Egenskab fremmed for Heibergs Sjæl, da var det lav Misundelse - thi et mindre forfængeligt Menneske end Heiberg gives der neppe; og Alle, som have staaet i nærmere Berøring med ham, ville sande disse mine Ord.

Kort efter reiste Andersen til Udlandet. Samme Dag som han reiste, modtog jeg et Brev fra ham, hvori han paany tilbød mig sit Venskab, og hvori han skrev: "Naar jeg atter kommer tilbage, vil jeg række Dem Haanden til Forsoning." Jeg fandt det comisk, at han vilde række Haanden til Forsoning, da jeg ansaae mig som den Fornærmede og ikke ham. Hvor et Venskab paa en saa saarende Maade er brudt, der kan der ikke let være Tale om at hele det igjen, saa det indtager sin gamle Plads. Man kan vel ses og tale sammen som med saa mange andre Mennesker, men om det gamle Venskab kan der ikke mere være Tale. Efter dette Brud besøgte Andersen os af og til, dog uden at høre til vor egentlige Omgangskreds. Hans Eventyr har jeg altid sat stor Pris paa, og han har sagt mig, ja skrevet i en af sine Bøger, at jeg var en af de Første, der udtalte min Glæde og Roes over hans første Bind Eventyr, medens de af Mange bleve modtagne med Modstand og betragtede som noget Barnagtigt, der intet blivende Værd havde. I Aarens Række vandt de almindelig Anerkjendelse og gave Anledning til en Mængde Efterligninger, der viste, at det ikke er saa let at skrive Andersenske Eventyr. Dramatisk Forfatter kunde Andersen aldrig blive; dertil er hans Natur for kvindelig.

Ikke længe efter at jeg (i 1858) havde nedskrevet disse Bemærkninger om Andersens "Mulat", fik jeg en Dag et Besøg af ham. Han bragte mig et zirligt indbundet Exemplar af et Bind nye Eventyr, som i de Dage vare udkomne. Paa Titelbladet stod nogle hjertelige og smigrende Ord, skrevne til mig. Hvor forundrede dette besynderlige Menneske mig dog i de Par Timer, han her sad og talte med mig. Han fortalte mig en Del om, hvad han havde oplevet og set paa sin sidste Reise til England, hvorhen han var indbudet af den bekjendte engelske Forfatter Charles Dickens. "Jeg var saa glad der," sagde Andersen, "indtil jeg en Dag blev grænseløs ulykkelig, og al min Glæde var forspildt. Som jeg sad ved Middagsbordet, modtog jeg et Brev fra Kjøbenhavn, der underrettede mig om, at min sidste Roman var bleven dadlet i Bladet "Fædrelandet" af en Anonym. Jeg styrtede fra Bordet ned i Haven." - "Men Andersen!" udbrød jeg, "hvor kunde det dog forspilde al Deres Glæde, at en anonym Recensent i en Bladartikel dadlede Deres Bog?" - "Ak!" udbrød han, "jeg kan ikke taale Kritik". Jeg forsikrer Dem, at da jeg havde modtaget dette Brev, følte jeg mig saa ulykkelig, at 253 jeg gik hen i en tilstødende Lund ved Dickens' Have, og her fældede jeg de bitreste Taarer, idet jeg fortvivlet kastede mig i Græsset. Her fandt Fru Dickens mig, der savnede mig ved Bordet, og spurgte forfærdet, hvad der var mødt mig - om jeg havde modtaget sørgelige Efterretninger fra Hjemmet. "Ja," svarede jeg. "Min Gud," sagde hun, "er nogen af Deres Nærmeste død? jeg ser, De holder et Brev i Deres Haand." - "Nei, udbrød jeg, "men jeg har i Dag faaet et Brev, der underretter mig om, at min sidste Bog er dadlende kritiseret i et Blad." - "Ikke andet," udraabte hun, "er det værd at bryde sig om?" Lidt efter kom Dickens til, og de samme Spørgsmaal og Svar gjentoges. "Var det da saa slemt, hvad der blev skrevet?" spurgte Dickens. Jeg brast i heftig Graad og udbrød: "Jeg har jo slet ikke læst det!" Dickens tog mig om begge Armene og sagde: "Andersen! Andersen! Hvad er dog dette? De mangler den Stolthed, en Kunstner bør have. Jeg kjender ikke Deres Bog, men har De skrevet en daarlig Bog, hvad er det saa videre. Det hænder Alle, selv de største Digtere, og at De er Digter, veed De jo. Tror De, at en Mands Arbeider vilde blive oversatte i alle Sprog, ifald der ikke i disse Arbeider var Geni? Tag Dem dog sammen, og vær en Mand!" Men hvad han end sagde, hjalp ikke; min Glæde var forspildt, og jeg følte mig ret ulykkelig." Idet han udtalte disse Ord, stode Taarerne ham atter i Øinene. "Hvor var det da muligt," udbrød jeg, "at en anonym Recension i et Blad, som De ikke engang havde læst, kunde gjøre denne Virkning paa Dem?" - "Ak!" vedblev han, "jeg kan ikke taale Dadel."